

ЯК УПРАВЛЯТИ ЧАСТКАМИ, ЩО НАЛЕЖАТЬ АКЦІОНЕРАМ У КАПІТАЛІ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Валерій
Галасюк,
академік АЕНУ,
генеральний
директор ТОВ
аудиторської
фірми
«Каупервуд»

РИЗИКК – МЕНДЖМЕНТ

У ході дослідження «ефекту G-гіперболізму» для аналізу змін відносних величин мною запропоновано «метод Галасюка двовимірного аналізу відносних величин» [1–5]. Інструментом для реалізації цього методу також запропоновано «координатну сітку Галасюка» (рис.1)

Використання координатної сітки Галасюка для аналізу змін відносних величин дає змогу не упускати важливу для рішень, що приймаються, інформацію. Наприклад, зараз багато хто з економістів твердо впевнені у тому, що показники економічної діяльності треба підвищувати. При цьому числові значення цих показників вони визначають як відношення двох величин. Застосування «координатної сітки Галасюка» як інструмента для аналізу змін двовимірних величин дозволило виявити, що існують сім якісно різних способів підвищення економічної ефективності.

На прикладі відносного показника – внутрішній валовий продукт на душу населення – було продемонстровано, що тільки один з семи можливих якісно різних способів його підвищення пов'язаний із зростанням чисельності населення. Ще один з семи якісно різних способів його підвищення пов'язаний з незмінною чисельністю населення. Решта п'ять пов'язані зі скороченням чисельності населення. А це означає, що заклик до підвищення економічної ефективності без вказування того, яким саме з цих семи способів можна цього досягти, може привести до хибних цілей, отже і до хибних результатів.

«Координатна сітка Галасюка» являє собою множину двовимірних координат, що складається з двох підмножин. Перша підмножина двовимірних координат утворює множину констант $\frac{X_1}{Y_1} = \text{tga} = \text{const.}$

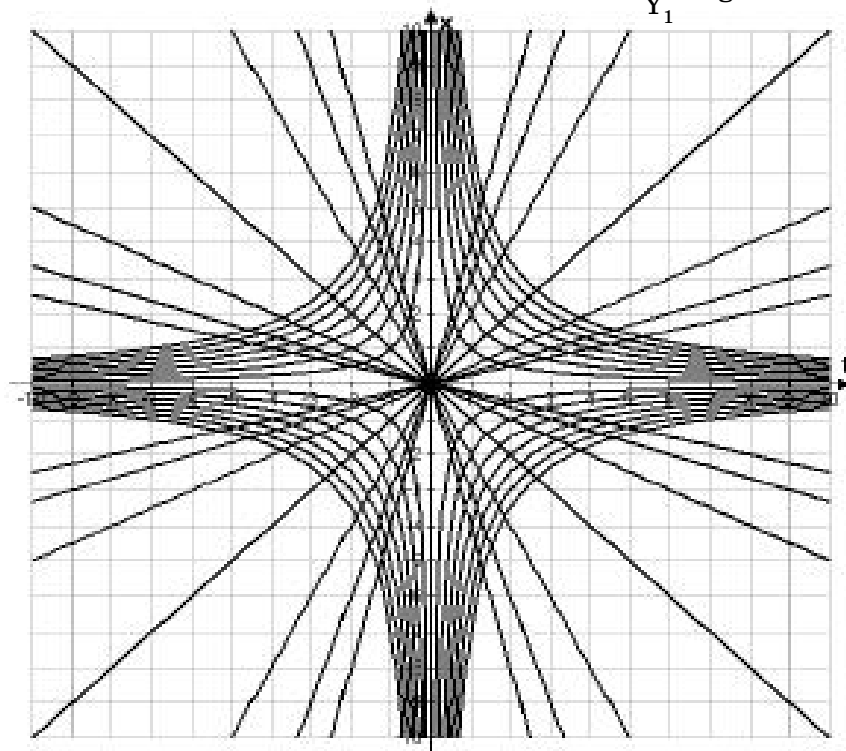

Рис. 1. «Координатна сітка Галасюка»

Ці константи є двовимірною координатою, що являє собою відношення двох одновимірних величин. Я назвав цю двовимірну координату координатою прямої пропорційності або відносною координатою. Друга підмножина двовимірних координат утворює другу множину констант $X_j \times Y_j = S = \text{cons}$.

Ці константи є двовимірною координатою, що являє собою добуток двох одновимірних величин. Я назвав цю двовимірну координату координатою оберненої пропорційності або мультиплікативною координатою.

До цього часу мною було продемонстровано можливість застосування «координатної сітки Галасюка» для аналізу відносних величин. У даній статті буде продемонстровано можливість застосування цієї координатної сітки для аналізу змін двовимірних величин, що являють собою добуток двох одновимірних величин. Будемо називати такі величини двовимірними мультиплікативними величинами. В економіці до таких величин належать тонно-кілометри, людино-години, виторг, що вираховується як добуток вартості одиниці продукції на кількість одиниць проданої продукції, та багато іншого. Статутний капітал акціонерних товариств є однією з найбільш важливих для економічної практики таких двовимірних мультиплікативних величин.

По суті, у даній статті на прикладі операцій зі статутним капіталом акціонерних товариств буде продемонстровано застосування «методу Галасюка двовимірного аналізу мультиплікативних величин», який у поєднанні з раніше запропонованим мною методом двовимірного аналізу відносних величин логічно завершує формування універсального «методу Галасюка двовимірного аналізу двовимірних величин».

Відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства» акціонерне товариство – господарське товариство, статутний капітал якого поділений на певну кількість акцій однакової номінальної вартості, кооперативні права за якими підтверджуються акціями. Крім того, вказаний Закон визначає, що статутний капітал – капітал товариства, який утворюється зі суми номінальної вартості усіх розміщених акцій товариства [6]. Як видно з наведеного визначення, статутний капітал акціонерного товариства яв-

ляє собою добуток номінальної вартості акцій на їх кількість, тобто є двовимірною мультиплікативною величиною.

У свою чергу, відношення кількості акцій конкретного акціонера до кількості всіх акцій акціонерного товариства являє собою частку цього акціонера в статутному капіталі акціонерного товариства, тобто є двовимірною відносною величиною.

Питання, пов'язані з управлінням частками акціонерів у статутному капіталі акціонерних товариств, мають не тільки наукове, але і практичне значення.

Законом України «Про акціонерні товариства», як відомо, передбачено декілька основних операцій зі статутним капіталом акціонерних товариств:

- збільшення статутного капіталу;
- зменшення статутного капіталу;
- анулювання акцій,
- консолідація акцій;
- дроблення акцій.

Проаналізуємо ці операції з допомогою «методу Галасюка двовимірного аналізу двовимірних величин».

Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства

Стаття 15 «Збільшення статутного капіталу» Закону України «Про акціонерні товариства» говорить про те, що:

1. Статутний капітал товариства збільшується шляхом підвищення номінальної вартості акцій або розміщення додаткових акцій існуючої номінальної вартості у порядку, встановленому Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

3. Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства із залученням додаткових внесків здійснюється шляхом розміщення додаткових акцій.

Переважне право акціонерів на придбання акцій, що додатково розміщені товариством, діє тільки у процесі приватного розміщення акцій і встановлюється законодавством.

4. Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства без залучення додаткових внесків здійснюється шляхом підвищення номінальної вартості акцій [6].

На «координатній сітці Галасюка» операція збільшення статутного капіталу акціонерного товариства з залученням додаткових внесків, що здійснюється шляхом розміщення додаткових акцій, виглядатиме таким чином (рис. 2)¹

¹ Тут і надалі у першому квадранті «координатної сітки Галасюка» вісь X відображає кількість акцій, а вісь Y – їхню номінальну вартість.

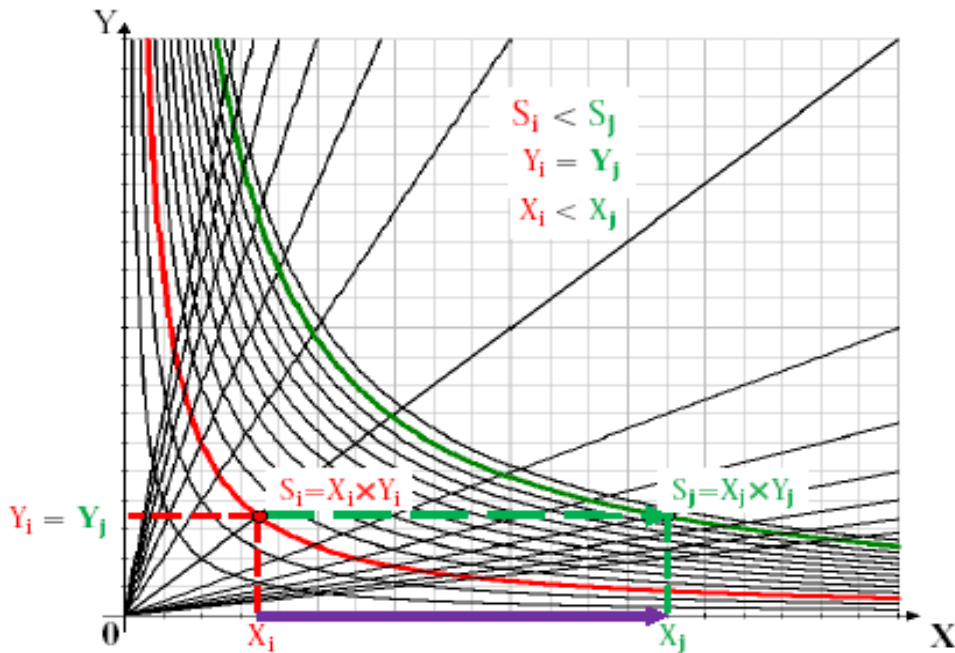

Рис. 2. Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом розміщення додаткових акцій

У свою чергу операція збільшення статутного капіталу акціонерного товариства без залучення додаткових внесків

шляхом підвищення номінальної вартості акцій на «координаційній сітці Галасюка» матиме такий вигляд (рис. 3).

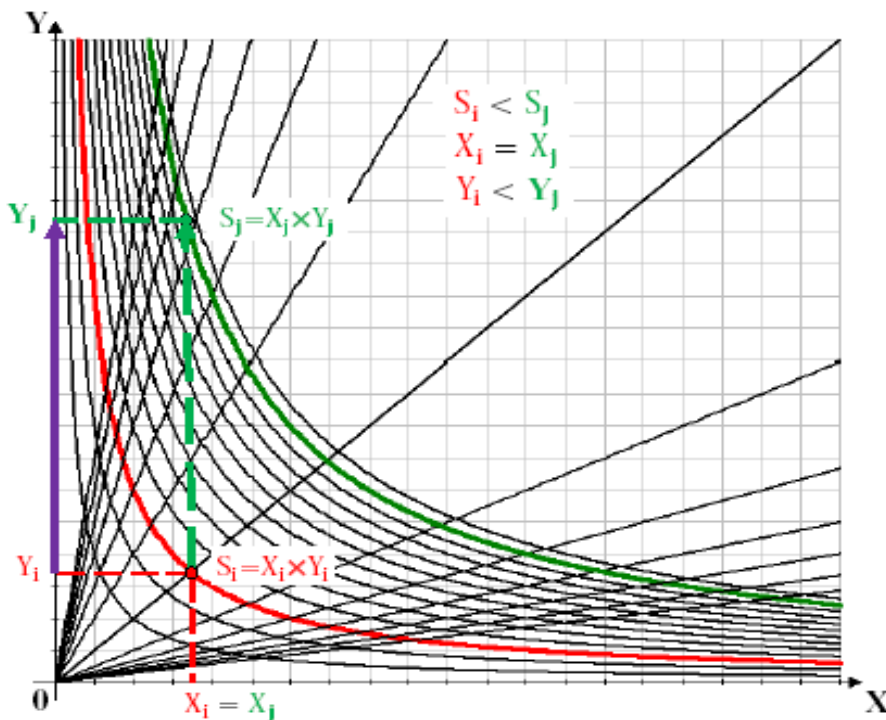

Рис. 3. Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом підвищення номінальної вартості акцій

Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства

шляхом зменшення номінальної вартості акції або шляхом анулювання раніше викуплених товариством акцій та зменшення їх загальної кількості, якщо це передбачено статутом товариства [6].

Стаття 16 «Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства» Закону України «Про акціонерні товариства» говорить, що:

На «координатній сітці Галасюка» операція зменшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом зменшення номінальної вартості акцій виглядатиме таким чином (рис. 4).

1. Статутний капітал акціонерного товариства зменшується в порядку, встановленому Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку,

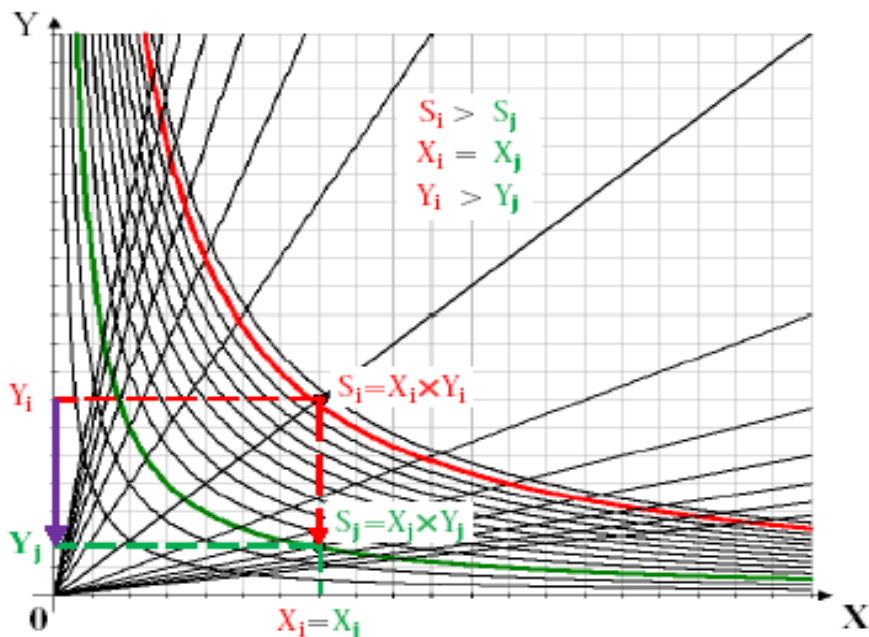

Рис. 4. Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом зменшення номінальної вартості акцій

У свою чергу, операція зменшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом анулювання раніше викуплених товариством акцій та

зменшення їхньої загальної кількості, на «координаційній сітці Галасюка» виглядатиме таким чином (рис. 5).

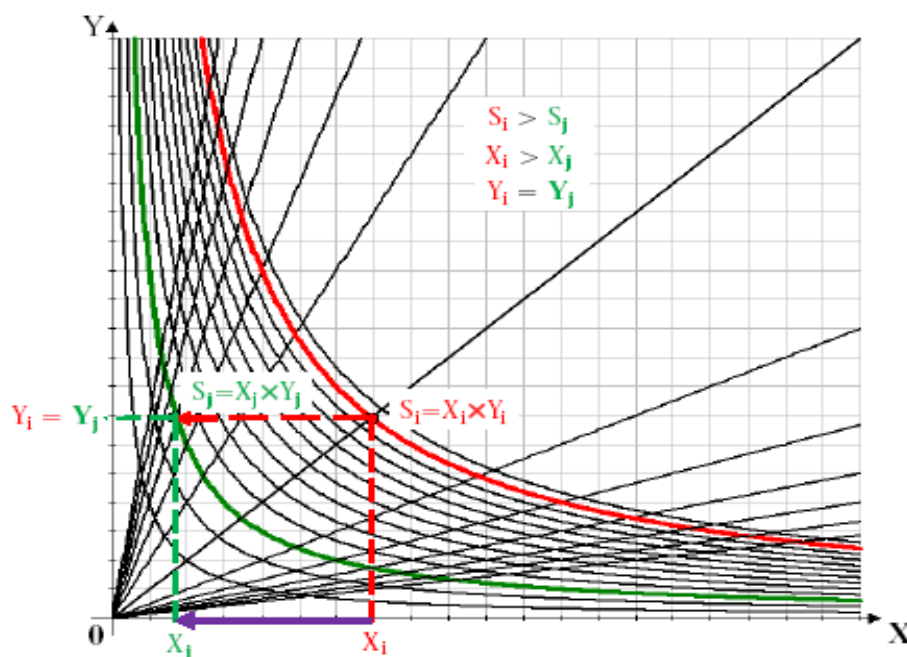

Рис. 5. Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом анулювання раніше викуплених товариством акцій і зменшення їхньої загальної кількості

Консолідація і дроблення акцій акціонерного товариства

Стаття 16 «Консолідація і дроблення акцій» Закону України «Про акціонерні товариства» говорить, що

1. Акціонерне товариство має право здійснювати консолідацію всіх розміщених ним акцій, внаслідок чого дві або більше акцій конвертуються в одну нову акцію того самого типу й класу.

Обов'язковою умовою консолідації є обмін акцій старої номінальної вартості на цілу кількість акцій нової номінальної вартості для кожного з акціонерів.

2. Акціонерне товариство має право здійснювати дроблення всіх розміщених ним акцій, внаслідок чого одна акція конвертується у дві чи більше акцій того самого типу і класу.

3. Консолідація і дроблення акцій не повинні призводити до зміни розміру статутного капіталу акціонерного товариства.

4. У разі консолідації або дроблення акцій до статуту акціонерного товариства вносяться відповідні зміни в частині номінальної вартості і кількості розміщених акцій [6].

На «координатній сітці Галасюка» операція консолідації акцій, розміщених акціонерним товариством, виглядатиме таким чином (рис.6).

У свою чергу операція дроблення акцій акціонерного товариства на «координатній сітці Галасюка» виглядатиме таким чином (рис. 7).

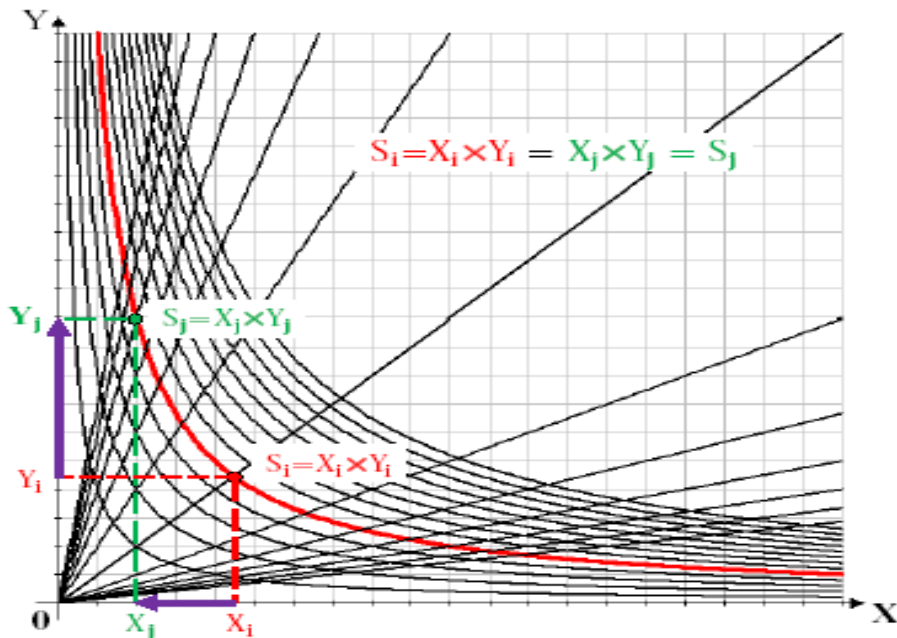

Рис. 6. Консолідація акцій акціонерного товариства

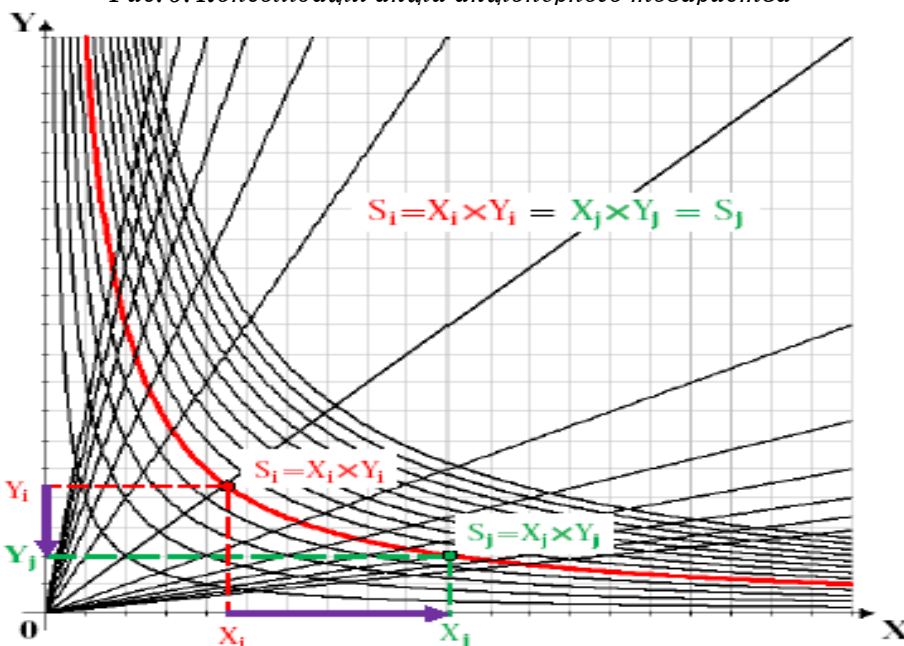

Рис. 7. Дроблення акцій акціонерного товариства

Анулювання акцій

Стаття 17 «Анулювання акцій» Закону України «Про акціонерні товариства» говорить, що

1. Акціонерне товариство у порядку, встановленому Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, має право анулювати викуплені ним акції та зменшити статутний капітал або

підвищити номінальну вартість акцій, що залишилися, залишивши без змін статутний капітал [6].

Операція анулювання акцій, раніше викуплених акціонерним товариством, зі зменшенням статутного капіталу на «координатній сітці Галасюка» матиме такий вигляд (рис. 8)

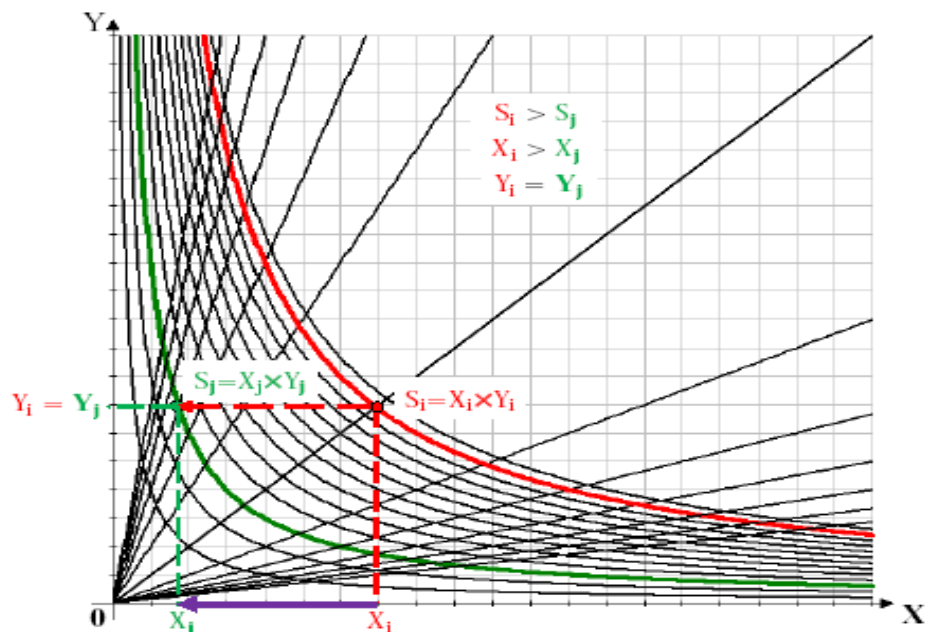

Рис. 8. Анулювання акцій, раніше викуплених акціонерним товариством, зі зменшенням статутного капіталу

Порівнюючи рис. 5 і 8, неважко помітити їхню схожість. Це означає збіг за змістом операції зменшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом анулювання раніше викуплених товариством акцій і зменшення їхньої загальної кількості та операції анулювання акцій, раніше викуплених акціонерним товариством, зі зменшенням статутного капіталу.

Операція анулювання акцій, раніше викуплених акціонерним товариством, без зміни статутного капіталу на «координатній сітці Галасюка» матиме вигляд як результат двох послідовних операцій: зменшення кількості акцій на величину $\Delta X = X_i - X_j$ і підвищення номінальної вартості акцій акціонерного товариства на величину $\Delta Y = Y_j = Y_i$ (рис. 9)

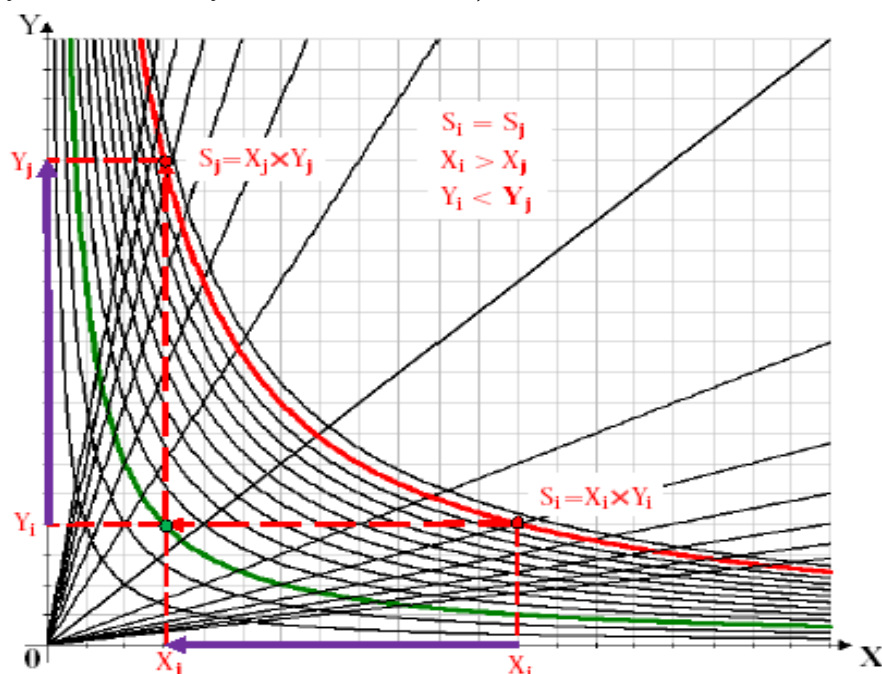

Рис. 9. Анулювання акцій, раніше викуплених акціонерним товариством, без зменшення статутного капіталу

Якщо порівнювати рисунки 6 і 9, то неважко помітити їхню подібність. Це означає збіг за змістом операції консолідації акцій акціонерного то-

вариства і операції анулювання акцій, раніше викуплених акціонерним товариством, без зміни статутного капіталу.

Результати операцій зі статутним капіталом акціонерних товариств

Аналізуючи з погляду їх результатів множину розглянутих вище операцій зі статутним капіталом акціонерних товариств, можна, перш за все, виділити в ньому три підмножини:

а) операції, пов'язані зі зміною кількості акцій акціонерного товариства;

б) операції, пов'язані зі змінами номінальної вартості акцій акціонерного товариства;

в) операції, пов'язані зі зміною кількості та номінальної вартості акцій акціонерного товариства.

У даній статті через її обмежений обсяг ми не будемо розглядати результати операцій зі статутним капіталом акціонерних товариств, пов'язаних зі змінами номінальної вартості акцій акціонерного товариства. Актуальність цього аналізу визначається тим, що у відповідності зі статтею 25 «Права акціонерів – власників простих акцій» Закону України «Про акціонерні товариства» одна проста акція товариства надає акціонеру один голос для рішення кожного питання на загальних зборах, окрім випадків проведення кумулятивного голосування [6]. У свою чергу, кількість простих акцій, якими володіє акціонер, опосередковано пов'язана з такими важливими у корпоративному управлінні поняттями, як «проста більшість голосів» і «контрольний пакет акцій».

Зазначу, що основною метою даної статті є лише демонстрація можливості застосування «методу Галасюка двовимірного аналізу двовимірних величин» для аналізу результатів операцій зі статутним капіталом акціонерних товариств. Викладення всіх нюансів, пов'язаних з питаннями управління частками акціонерів в статутних капіталах акціонерних товариств, потребує суттєво більшого обсягу публікації.

Для подальшого аналізу з метою спрощення ми будемо розглядати перший квадрант «координатної сітки Галасюка» лише у частині двовимірних

координат, що являють собою відношення двох одновимірних величин, тобто у частині двовимірних координат прямої пропорційності (відносних координат). По суті, ми використовуваємо «метод Галасюка двовимірного аналізу відносних величин структури». Він є поодиноким випадком «методу Галасюка двовимірного аналізу відносних величин».

Звернімо увагу на те, що у «методі Галасюка двовимірного аналізу відносних величин структури» на осі Y відображаються бази порівняння, на осі X порівнювані величини. Далі при викладі матеріалу на осі Y ми будемо відображати кількість акцій акціонерного товариства (всіх або простих або голосуючих), а на осі X – кількість простих акцій, що належать конкретному акціонеру.

На рис. 10–13 представлені результати деяких з операцій зі статутним капіталом акціонерних товариств, що приводили до зміни кількості акцій, у аспекті їхнього впливу на частки акціонерів в статутних капіталах акціонерних товариств.

Як видно на рис. 10 і 11, операції консолідації і дроблення акцій акціонерного товариства не змінюють часток акціонерів у статутному капіталі акціонерних товариств.

На рис. 12 неважко помітити, що операції збільшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом розміщення додаткових акцій у разі, якщо акціонер відмовиться від придбання розміщуваних акцій, приведуть до зменшення його частки в статутному капіталі акціонерного товариства. Крім того, графік на рис. 12 дає змогу визначити кількість акцій, яку необхідно придбати акціонеру для досягнення бажаної величини його частки в статутному капіталі акціонерного товариства.

Аналіз рис. 13 дозволяє побачити, що операція зменшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом анулювання раніше викуплених товариством акцій і зменшення їхньої загальної кількості приводить до збільшення часток акціонерів у статут-

них капіталах цих акціонерних товариств. При чому графік на рис. 13 дає можливість розрахувати, на яку кількість акцій потрібно зменшити статутний капітал акціонерного товариства для досягнення конкретним акціонером бажаної величини його частки в статутному капіталі акціонерного товариства.

Аналіз операцій, представлених на рис. 10–13, свідчить, що розглядувана нами множина операцій, пов'язаних зі зміною кількості акцій акціонерного товариства, складається з двох підмножин:

а) операції, пов'язані з зміною кількості акцій акціонерного товариства, що не приводить до зміни часток акціонерів у статутному капіталі акціонерного товариства;

б) операції, пов'язані зі зміною кількості акцій акціонерного товариства, що приводять до зміни часток акціонерів в статутному капіталі акціонерного товариства;

в) операції, пов'язані зі зміною кількості акцій акціонерного товариства, що або призводять, або не призводять до зміни часток акціонерів у статутному капіталі акціонерного товариства.

До підмножини а), наприклад, належать операції консолідації і дроблення акцій (рис.10 і 11).

До підмножини б), наприклад, належать операції зменшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом анулювання раніше викуплених товариством акцій та зменшення їхньої загальної кількості (рис. 13).

До підмножини в), наприклад, належать операції збільшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом розміщення додаткових акцій (рис. 12) Якщо акціонер при здійсненні цих операцій не буде придбавати додаткові акції, то його частка у статутному капіталі акціонерного товариства зменшиться. Якщо акціонер при здійсненні цих операцій придбаватиме додаткову кількість акцій, що йому не вистачає, то і у цьому разі його частка в статутному капіталі акціонерного товариства зменшиться. І тільки тоді, коли акціонер при здійсненні цих операцій буде придбавати додатково достатню кількість акцій, то його частка у статутному капіталі акціонерного товариства може або залишитися такою, як була, або збільшитися. Графік на рис. 12 дає змогу визначити цю достатню кількість акцій.

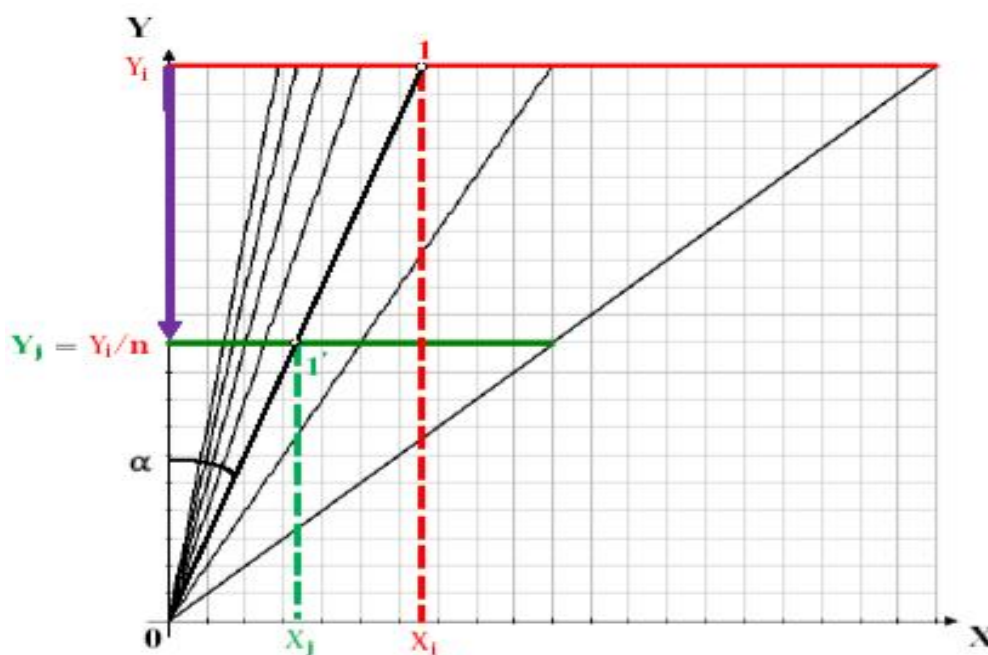

Рис.10. Результати консолідації акцій акціонерного товариства у частині зміни частки акціонера в статутному капіталі

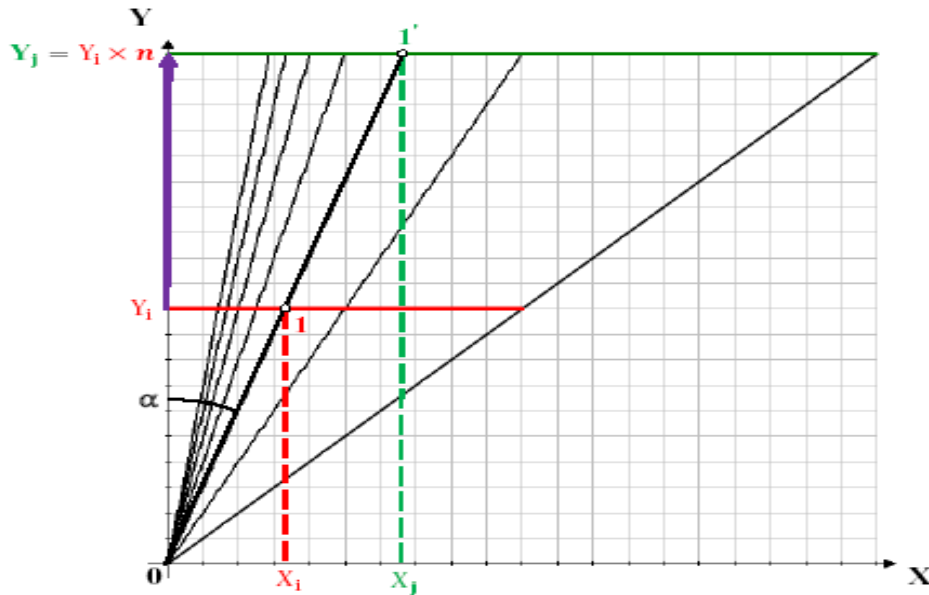

Рис. 11. Результати дроблення акцій акціонерного товариства у частині зміни частки акціонера в статутному капіталі.

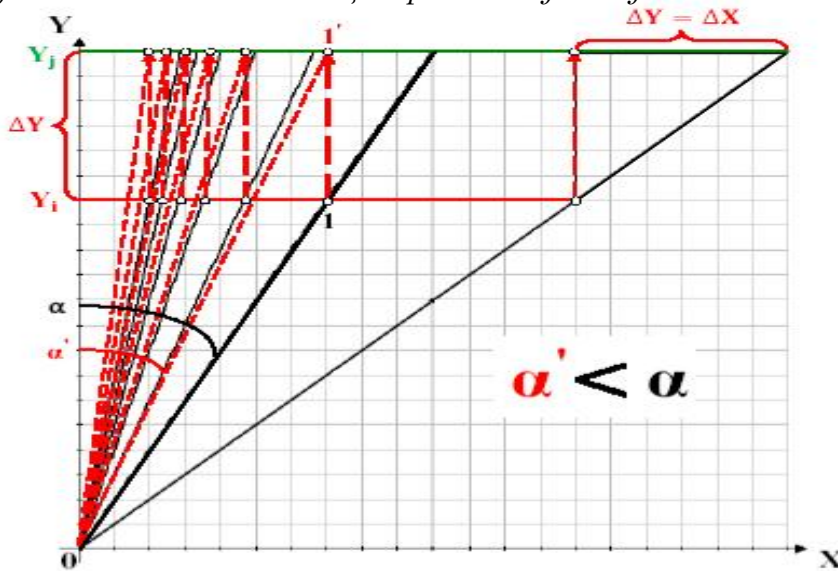

Рис. 12. Результати збільшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом розміщення додаткових акцій

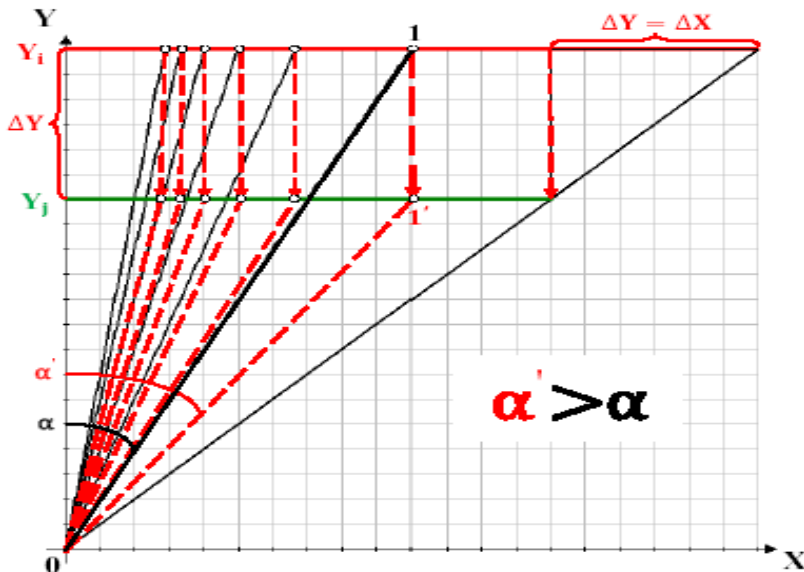

Рис. 13. Результати зменшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом анулювання раніше викуплених товариством акцій і зменшення їхньої загальної кількості

Висновок

Положення даної статті наочно демонструють, що «метод Галасюка двовимірного аналізу двовимірних величин» може бути методологічною основою для формування методів управління частками акціонерів в статутному капіталі акціонерних товариств.

Література

1. *Галасюк Валерій*//7 2+3 варианта управления относительными показателями с положительными числителями и знаменателями или еще раз об эффекте «G-гиперболизма»//Фондовый рынок.-2007.-№11(495).-С.24-36.

2. *Галасюк Валерій* Варианты управления относительными показателями с положительными числителями и знаменателями//Государственный информационный бюллетень о приватизации.-2007.- №7.-С.23-28.

3. *Галасюк Валерій* // Метод Галасюка двовимірного аналізу відносних величин структури, або ще раз про ефект «G-іперболізму»//. Ринок цінних паперів України.-2007.-№5-6.С.83-91.

4. *Галасюк Валерій*//Новые возможности для анализа изменений относительных величин структуры// Государственный информационный бюллетень о приватизации.-2008.-№7.-С.32-36.

5. www.galasyuk.com

6. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 року № 514-IV.